

Nyelvészeti módszerek és irányzatok, bibliai és rabbinikus héber

BMA-HEBD-111, P/TÖ/HB-1, BBV-101.51, BMVD-101.78

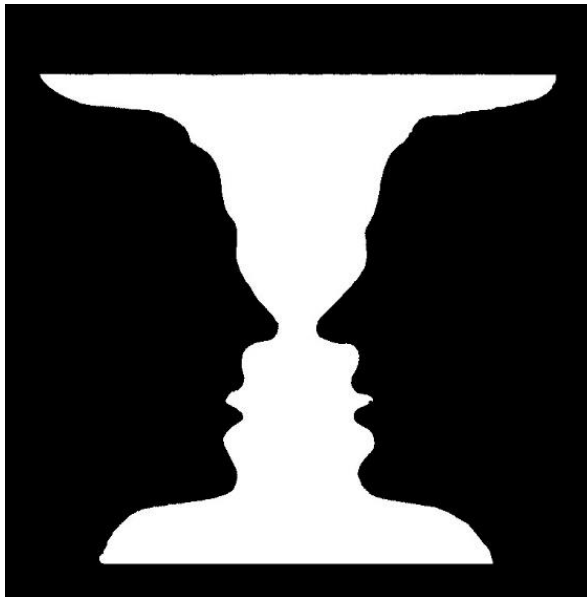
Biró Tamás

2015. február 17.:

**Deskriptív, történeti és
strukturális nyelvészet**

Take home message

Thomas Kuhn és az „alakváltás” (*Gestalt-switch*)

At all times, keep in mind the truth about comparative linguistics, indeed about all of linguistics. Nothing is real except the raw facts of the language, the words people say, the scratching on the rock. All linguistic analysis is fiction or educated guess; all linguistic description is a more-or-less simplified and distorted mapping of the complexities of speech on a sheet of paper. When drawing a conclusion that is elegant and innovative, one should not fall in love with it. Remember, with honesty and humility, that one new fact can reshuffle the cards and force a totally different (but equally elegant) analysis.

Patrick. R. Bennett: *Comparative Semitic Linguistics*, p. 67.

A nyelvészet története túlságosan leegyszerűsítve, az is dióhéjban

		Linguistics is a tool to...	Language belongs to...
Middle Ages	<i>“Philological” linguistics</i>	...analyze (holy) texts.	... a text or author.
End 18 th and 19 th century	<i>Historical linguistics</i>	... the history of a nation.	... a nation or people.
1 st half of 20 th century	<i>Structural linguistics</i>	... studying human signs.	... a society, population.
2 nd half of 20 th century	<i>Generative linguistics</i>	... studying human brain.	... a brain or a species.

Miért?-kérdések a nyelvészetben

Adott nyelvészeti megfigyelés: miért van ez így?

- Mert így fejlődött ki:
történeti magyarázatok.
- Mert az emberi agyban így van kódolva:
kognitív magyarázatok.
- Mert így képes betölteni a (társadalmi) funkcióit:
funkcionalista magyarázatok.
- Mert így képes a gyermek megtanulni.
- ...
- Mert véletlenül így alakult: *ne féljünk ettől a választól sem!*

Mai napra feladott irodalom

A bibliai héber névelő alakjai

- Deskriptív nyelvész és történeti nyelvész a bibliai héber névelőről.
  - E. Kautzsch (ed.) / A. E. Cowley (rev.) (1910). *Gesenius' Hebrew Grammar*. Oxford University Press, pp. 110—112.
  - E. J. Revell (1992). *The Development of Segol in an Open Syllable as a Reflex of *a: An Exercise in Descriptive Phonology*. In Walter R. Bodine (ed.): *Linguistics and Biblical Hebrew*. Eisenbrauns: Winona Lake, IN, pp. 17—28.
  - Megj.: (1) fókuszáljunk a névelőre! (2) „reflex of *a” = a proto-nyelvbeli [a] hang megfelelője a leánnyelvben. (3) Revell valóban „exercise in descriptive phonology”?
- Melyik szerző mit kezd a jelenséggel?
- Hogyan tagolják a szerzők a művüket?
- Mit tételeznek fel ismertként, és mit állítanak újként?
- Tesznek-e különbséget „hang” és „betű” között?

Projektválasztás

Egy kutatási projekt (és egy [jó] cikk) szerkezete

1. Háttér, általános motiváció → a kutatás tárgya
2. A kutatási kérdés megfogalmazása: a lehetséges válaszok halmaza jól meghatározható (*mi? hány? mikor? igen/nem? és nem: miért, hogyan?*)
3. A kérdés megválaszolásához szükséges módszertan kiválasztása.
4. A primer eredmények bemutatása.
5. A kutatási kérdés megválaszolása. Diskusszió, a válasz árnyalása, stb.
6. Összefoglalás: hozzájárulás a kutatás tárgyának a megismeréséhez. Nyitva hagyott kérdések, *future work*.

Jövő hétre

A történeti nyelvészetre olvasunk példát, de valójában már belekóstolunk a strukturalista fonológiába is...

Clickable IPA chart: <http://jbdowse.com/ipa>

PULMONIC CONSONANTS

	bilabial	labiodental	dental	alveolar	postalv.	retroflex	palatal	velar	uvular	pharyngeal	glottal
plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
nasal		m ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
trill		ʙ		r					ʀ		
tap/flap				ɾ		ɽ					
fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
lateral fricative				ɬ ɮ							
approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Within a column, consonants on the left are voiceless and consonants on the right are voiced.

A protosémitől a tiberiási héberig

(hagyományos felfogás, *Bennett, Comparative Semitic Linguistics*, Paradigms A)

- Protosémi:

<i>p</i>	<i>θ</i>	<i>t</i>	<i>s</i>	<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>k</i>	<i>x</i>	<i>ḥ</i>	<i>h</i>
<i>b</i>	<i>δ</i>	<i>d</i>	<i>z</i>	<i>l</i>		<i>g</i>	<i>γ</i>	<i>ʕ</i>	<i>ʔ</i>
	<i>θ̣</i>	<i>ṭ</i>	<i>ṣ́</i>	<i>ṣ̌</i>		<i>q</i>			
		<i>r</i>							
<i>m</i>		<i>n</i>							
							<i>y</i>	<i>w</i>	

- Tiberiási héber:

<i>p/f</i>	<i>š</i>	<i>t/θ</i>	<i>s</i>	<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>k/x</i>	<i>ḥ</i>	<i>ḥ</i>	<i>h</i>
<i>b/β</i>	<i>z</i>	<i>d/δ</i>	<i>z</i>	<i>l</i>		<i>g/γ</i>	<i>ʕ</i>	<i>ʕ</i>	<i>ʔ</i>
	<i>ṣ́</i>	<i>ṭ</i>	<i>ṣ́</i>	<i>ṣ̌</i>		<i>q</i>			
		<i>r</i>							
<i>m</i>		<i>n</i>							
							<i>y</i>	<i>w</i>	

Hangzó IPA-táblázat:

<http://jbdowse.com/ipa>

Következő órára: hangváltozás

- Bibliai héber ≠ héber a bibliai korban
- Proto-héber *ḥ > ḥ és *ḡ > ʿ. (NB: ḡ ugyanaz, mint ḡ előző oldalon; ḥ = x)
  - Richard C. Steiner (2005): On the Dating of Hebrew Sound Changes (*Ḥ > Ḥ and *Ḡ > ʿ) and Greek Translations (2 Esdras and Judith). *Journal of Biblical Literature*, 124:2, pp. 229-267.
- Felületesen fussuk át a cikket:
  - A lényegét próbáljuk megérteni, a részleteket ugorjuk át.
  - Ehhez előbb át kell látni az egész cikk szerkezetét, különben elveszünk a részletekben.
- Kérdések, amelyekre választ keresünk:
  - Általános háttér: mi az a megfigyelhető nyelvi jelenség, amelyre a cikk magyarázatot ad?
  - Konkrét kutatási probléma: mikorra datálja a hangváltozást?
  - Módszertan: milyen típusú érveket sorol fel?

Viszlát jövő kedden!